

PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ
TEORII, METODE ȘI APLICAȚII

RUXANDRA VICTORIA PARASCHIV

PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ
TEORII, METODE ȘI APLICAȚII

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Colecția PSIHLOGIE

Redactor: Laura Nicolescu
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PARASCHIV, RUXANDRA VICTORIA

Psihologie experimentală : teorii, metode și aplicații / Ruxandra
Victoria Paraschiv. - București : Editura Universitară, 2025
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-2035-0

159.9

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062820350

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2025
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47 / 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

PREFAȚĂ	13
CAPITOLUL 1	
PSIHOLOGIA EXPERIMENTALĂ. ȘTIINȚĂ ȘI METODĂ	17
1.1. DEFINIREA PSIHOLOGIEI EXPERIMENTALE	17
1.1.1. Obiectivele psihologiei experimentale.....	17
1.1.2. Istoria și evoluția psihologiei experimentale	19
1.1.3. Precursorii psihologiei experimentale.....	20
1.1.4. Momentele importante în evoluția psihologiei experimentale...	20
1.1.5. Pionierii psihologiei experimentale	21
1.1.6. Rolul și importanța cercetării experimentale în psihologie	23
1.1.7. Aplicații practice și implicații sociale ale cercetării experimentale în psihologie.....	25
1.2. METODELE PSIHOLOGIEI EXPERIMENTALE	25
1.2.1. Caracteristicile experimentului psihologic	25
1.2.2. Comparație între observație, experimentul natural și experimentul organizat (de laborator).....	28
1.2.3. Ipoteze și testarea ipotezelor.....	30
1.2.4. Variabile și controlul variabilelor.....	31
1.2.4.1. Tipuri de variabile	31
1.2.4.2. Controlul variabilelor	32
1.2.5. Organizarea experimentului.....	33
1.2.6. Erori în psihologia experimentală.....	34
1.2.6.1. Erori accidentale.....	36
1.2.6.2. Erori metodologice	37
1.2.7. Prelucrarea, interpretarea și generalizarea datelor	38
1.2.8. Tipurile de experiment.....	39
1.2.9. Test și experiment.....	40
1.3. REZUMAT	41
1.4. GLOSAR DE TERMENI	43
CAPITOLUL 2	
METODELE PSIHOLOGIEI EXPERIMENTALE	46
2.1. METODA OBSERVAȚIEI.....	46
2.2. METODA EXPERIMENTULUI	48

2.3.	METODA CONVORBIRII ȘI INTERVIULUI	50
2.4.	METODA ANCHETEI PSIHOLOGICE	52
2.5.	METODA BIOGRAFICĂ (ANAMNEZA)	53
2.6.	METODA ANALIZEI PRODUSELOR ACTIVITĂȚII	54
2.7.	METODELE PSIHOMETRICE.....	55
2.7.1.	Teste de personalitate: - Proiective; - Obiective: - Categoriale; - Dimensionale.....	56
2.7.2.	Evaluarea prin procesarea biosemnalelor psihofiziologice.....	58
2.8.	METODA MODELĂRII ȘI SIMULĂRII.....	59
2.9.	METODA GENETICĂ ȘI COMPARATĂ.....	60
2.10.	METODE DE CERCETARE ÎN PSIHOLOGIA EXPERIMENTALĂ	61
2.11.	REZUMAT	63
2.12.	GLOSAR DE TERMENI	64
CAPITOLUL 3		
METODA OBSERVAȚIEI.....		65
3.1	METODA OBSERVĂRII ÎN PSIHOLOGIA EXPERIMENTALĂ.....	65
3.1.2.	Tipurile de observare	66
3.1.3.	Caracteristicile observării	67
3.2.	SUBIECTUL OBSERVĂRII	70
3.2.1.	Etapele observării științifice	71
3.3.	FACTORII DETERMINANȚI AI OBSERVĂRII ÎN PSIHOLOGIE ...	74
3.4.	OBSERVAREA CONTEXTUALA	77
3.5.	CONDUITA REFLEXIVĂ.....	78
3.6.	REZUMAT	78
3.7.	GLOSAR DE TERMENI	79
CAPITOLUL 4		
METODA EXPERIMENTULUI		80
4.1.	ETAPELE EXPERIMENTULUI.....	80
4.1.1.	Identificarea și stabilirea problemei de cercetat.....	80
4.1.2.	Parcurgerea lucrărilor de referință	80
4.1.3.	Identificarea și stabilirea obiectivelor cercetării	81
4.1.4.	Delimitarea, definirea și explicitarea constructelor măsurate....	81
4.1.5.	Stabilirea și explicitarea variabilelor cercetării.....	81
4.1.6.	Elaborarea definițiilor operaționale	82
4.1.7.	Stabilirea și formularea ipotezelor cercetării	82
4.1.8.	Alegerea și stabilirea metodei.....	82
4.1.9.	Prelucrarea rezultatelor	82
4.1.10.	Concluzii și propuneri.....	83
4.1.11.	Limitele cercetării	83
4.1.12.	Bibliografie	83

4.1.13. Anexe	83
4.1.14. Experimentul pilot	83
4.2. VARIABILELE EXPERIMENTALE ȘI CONTROLUL LOR	
4.3. VARIABILE DEPENDENTE FAVORIZATE.....	84
4.3.1. Indicatori fiziologici: Biosemnalele organismului uman:	85
4.3.2. Răspunsurile motorii.....	85
4.3.3. Timpul de reactive	86
4.3.4. Răspunsurile verbale și experimentul asociativ-verbal.....	86
4.4. REZUMAT	88
4.5. GLOSAR DE TERMENI	89
CAPITOLUL 5	
PROBLEME ETICE ALE EXPERIMENTULUI PSIHOLGIC	91
5.1. CERCETARE CU PARTICIPANȚI UMANI.....	91
5.2. CONȘIȚĂMÂNT INFORMAT ȘI ÎNȘELĂCIUNE.....	92
5.3. LIBERTATEA DE A SE RETRAGE	93
5.4. PROTECȚIE ÎMPOTRIVA VĂTĂMĂRIILOR ȘI DEBRIEFING	93
5.5. ÎNLĂTURAREA CONSECINȚELOR DĂUNĂTOARE	94
5.6. CONFIDENȚIALITATE	96
5.7. ETICA ÎN CERCETAREA CU ANIMALE	97
5.8. FRAUDA ȘTIINȚIFICĂ.....	98
5.9. MONITORIZAREA PRACTICILOR ETICE.....	99
5.10. REZUMAT	100
5.11. GLOSAR DE TERMENI	101
CAPITOLUL 6	
RAPORTUL DE CERCETARE	102
6.1. INTRODUCERE.....	102
6.2. CUM SE FACE STUDIUL LITERATURII	103
6.3. STRUCTURA ȘI PĂRȚILE UNUI ARTICOL	104
6.4. LISTA DE VERIFICARE PENTRU CITITORUL CRITIC.....	106
6.5. REDACTAREA UNUI RAPORT DE CERCETARE	107
6.5.1. Formatul unui raport de cercetare.....	108
6.5.2. Exemplu de structură a unui manuscris pentru un raport de cercetare.....	109
6.6. PUBLICAREA UNUI ARTICOL.....	111
6.7. REZUMAT	112
6.8. GLOSAR DE TERMENI	113
CAPITOLUL 7	
PROCESE SENZORIALE	115
7.1. INTRODUCERE ÎN PSIHOFIZICĂ	115
7.2. METODE DE EVALUARE A PERCEȚIEI SENZORIALE	116

7.2.1.	Metode de evaluare a pragului de detectabilitate și a diferenței minime vizibile/audibile/simțite	117
7.3.	LEGILE PSIHOFIZICII	118
7.3.1.	Legea lui Weber: raportul constant dintre diferențele minime detectabile și intensitatea stimulului	118
7.3.2.	Legea lui Fechner: relația dintre intensitatea fizică a stimulului și senzația subiectivă asociată	120
7.4.	MĂSURAREA ȘI EVALUAREA SENZAȚIILOR ȘI PERCEPȚIILOR	123
7.4.1.	Scala de evaluare a senzațiilor și percepțiilor	123
7.4.2.	Măsurarea psihofizică a senzațiilor și percepțiilor (de exemplu, scalarea vizuală analogică)	124
7.5.	ADAPTAREA ȘI CONSTANȚA SENZORIALĂ	125
7.5.1.	Adaptarea la stimuli repetitive	125
7.5.2.	Constanța percepțiilor în ciuda variațiilor stimulilor fizici	126
7.6.	MODALITĂȚI SENZORIALE	127
7.6.1.	Psihofizica vizuală: evaluarea și măsurarea percepției vizuale .	127
7.6.2.	Psihofizica auditivă: evaluarea și măsurarea percepției auditive	128
7.6.3.	Psihofizica tactilă: evaluarea și măsurarea percepției tactile	129
7.7.	REZUMAT	130
7.8.	GLOSAR DE TERMENI	132
CAPITOLUL 8		
PERCEPȚIA		133
8.1.	PERCEPȚIA DIRECTĂ - PERCEPȚIA INDIRECTĂ	133
8.2.	RELAȚIA ÎNNĂSCUT – DOBÂNDIT	135
8.3.	ROLUL FACTORILOR COMPORTAMENTALI	137
8.4.	APĂRAREA PERCEPTIVĂ ȘI PERCEPȚIA SUBLIMINALĂ	139
8.5.	METODE DE OBIECTIVARE A PERCEPȚIEI SUBLIMINALE	141
8.6.	REZUMAT	142
8.7.	GLOSAR DE TERMENI	143
CAPITOLUL 9		
ATENȚIA		145
9.1.	INTRODUCERE	145
9.2.	TIPURI DE ATENȚIE	148
9.3.	ATENȚIA CA PROCES COGNITIV	156
9.3.1.	Componentele atenției	156
9.3.2.	Timpul de reacție și importanța acestuia în procesul cognitiv ..	158
9.4.	PROCESAREA ATENȚIONALĂ	158

9.4.1. Procesarea informațiilor și filtrarea atențională.....	159
9.4.2. Atenția selectivă și focalizarea atenției.....	159
9.4.3. Distribuția atenției și divizarea resurselor atenționale.....	160
9.5. REZUMAT.....	161
9.6. GLOSAR DE TERMENI.....	162

CAPITOLUL 10

MEMORIA	163
10.1. MODELE DE ABORDARE EXPERIMENTALĂ A MEMORIEI.....	163
10.2. FORMELE MEMORIEI	164
10.3. VARIABILE EXPERIMENTALE ȘI CONTROLUL LOR.....	166
10.4. GENERALIZAREA REZULTATELOR.....	167
10.5. UITAREA, INTERFERENȚA ȘI UITARE.....	168
10.6. TEHNICI, PROCEDEE, APARATURĂ	169
10.7. REZUMAT.....	171
10.8. GLOSAR DE TERMENI.....	172

CAPITOLUL 11

ÎNVĂȚAREA	174
11.1. TEORII ȘI MODELE ALE ÎNVĂȚĂRII.....	174
11.1.1. Teoria condiționării clasice și implicațiile sale.....	174
11.1.2. Teoria condiționării operante și implicațiile sale.....	175
11.1.3. Modele cognitive ale învățării și explicații ale învățării umane	176
11.2. TRANSFERUL ÎNVĂȚĂRII	177
11.2.1. Transferul pozitiv și negativ în învățare	177
11.2.2. Generalizarea și aplicarea cunoștințelor în contexte noi.....	178
11.2.3. Factori care influențează transferul învățării	179
11.3. INHIBIȚIA ÎNVĂȚĂRII ȘI FENOMENE ASOCIATE.....	180
11.3.1. Fenomene precum inhibiția latentă și inhibiția acumulată.....	180
11.3.2. Stimulii inhibitori și impactul lor asupra învățării.....	181
11.3.3. Extincția și re consolidarea în procesul de învățare.....	182
11.4. ÎNVĂȚAREA PRIN OBSERVAȚIE ȘI IMITAȚIE.....	183
11.4.1. Teoria învățării sociale și modele cognitive (ex. teoria procesării informației).....	183
11.4.2. Observația și imitația ca forme de învățare.....	184
11.4.3. Factori care influențează procesul de învățare prin observație..	184
11.5. ÎNVĂȚAREA ȘI MOTIVAȚIA	185
11.5.1. Impactul motivației asupra procesului de învățare	185
11.5.2. Teorii ale motivației în învățare (ex. teoria autodeterminării, teoria așteptărilor).....	186
11.5.3. Strategii pentru a stimula motivația în procesul de învățare.....	187

11.6. REZUMAT	188
11.7. GLOSAR DE TERMENI	189
CAPITOLUL 12	
GÂNDIREA	191
12.1. INTRODUCERE.....	191
12.2. MODALITĂȚI DE ABORDARE A REZOLVĂRII DE PROBLEME.	196
12.3. COEFICIENTUL DE FIDELITATE ȘI REPLICABILITATEA ÎN STUDIUL GÂNDIRII.....	198
12.4. CONTROLUL VARIABILELOR ÎN ABORDAREA EXPERI- MENTALĂ A GÂNDIRII ȘI REZOLVĂRII DE PROBLEME.....	201
12.5. ROLUL RAPOARTELOR VERBALE ÎN STUDIUL EXPERI- MENTAL AL GÂNDIRII ȘI REZOLVĂRII DE PROBLEME.....	203
12.6. INCUBAȚIA ȘI REZOLVAREA DE PROBLEME.....	205
12.7. REZUMAT	208
12.8. GLOSAR DE TERMENI.....	208
CAPITOLUL 13	
MOTIVAȚIA.....	209
13.1. INTRODUCERE ÎN MOTIVAȚIE ȘI COMPORTAMENTUL UMAN	209
13.2. TEORII ȘI MODELE ALE MOTIVAȚIEI.....	211
13.2.1. Teorii clasice ale motivației	211
13.2.2. Teorii contemporane ale motivației	212
13.2.3. Studii de caz aplicative în analiza motivației.....	213
13.3. MODELE COGNITIVE ȘI NEUROȘTIINȚIFICE ALE MOTIVAȚIEI UMANE	215
13.3.1. Modele cognitive ale motivației	216
13.3.2. Modele neuroștiințifice ale motivației	217
13.4. NEVOI ȘI MOTIVE UMANE	218
13.4.1. Motive primare	218
13.4.2. Motive secundare.....	219
13.5. REGLAREA MOTIVAȚIEI	220
13.5.1. Homeostazia și reglarea fiziologică.....	221
13.5.2. Influențe psihologice și sociale.....	221
13.6. METODE DE CERCETARE ÎN DOMENIUL MOTIVAȚIEI UMANE.....	222
13.6.1. Experimente controlate	223
13.6.2. Chestionare și scale psihometrice.....	223
13.6.3. Studii de neuroimagică.....	223
13.6.4. Observația comportamentală	224
13.7. TEHNICI DE MĂSURARE ȘI EVALUARE A MOTIVAȚIEI	225

13.7.1. Chestionare și interviuri structurate.....	225
13.7.2. Scale de auto-raportare	225
13.7.3. Metode de observație direct.....	226
13.7.4. Metode biometrice și neuroștiințifice	226
13.7.5. Evaluări multimodale.....	226
13.8. REZUMAT	227
13.9. GLOSAR DE TERMENI	229

CAPITOLUL 14

AFECTIVITATEA

230

14.1. INTRODUCERE ÎN EMOȚII ȘI AFECTIVITATE	230
14.2. FUNDAMENTELE EMOȚIILOR ȘI AFECTIVITĂȚII	231
14.3. TEORII ȘI MODELE ALE EMOȚIILOR ȘI AFECTIVITĂȚII.....	232
14.4. COMPONENTELE EMOȚIILOR.....	234
14.4.1. Componenta cognitivă: evaluarea și interpretarea emoțiilor...	234
14.4.2. Componenta fiziologică: răspunsul fiziologic asociat emoțiilor	235
14.4.3. Componenta comportamentală: comportamentele și expresiile asociate emoțiilor	235
14.5. PROCESELE DE BAZĂ ALE EMOȚIILOR ȘI AFECTIVITĂȚII ...	236
14.5.1. Reglarea emoțiilor: strategii și mecanisme implicate.....	236
14.5.2. Percepția și recunoașterea emoțiilor la alții.....	237
14.5.3. Experiența subiectivă a emoțiilor și afectivității	238
14.6. EMOȚIILE DE BAZĂ.....	239
14.7. EMOȚIILE COMPLEXE	242
14.8. INTERACȚIUNEA EMOȚIILOR CU ALTE PROCESE COGNITIVE.....	244
14.9. METODE DE CERCETARE ÎN DOMENIUL EMOȚIILOR ȘI AFECTIVITĂȚII UMANE	247
14.10. EMOȚIILE ȘI SĂNĂTATEA MENTALĂ.....	249
14.11. APLICAȚII ȘI DIRECȚII VIITOARE ÎN STUDIUL EMOȚIILOR ȘI AFECTIVITĂȚII UMANE.....	250
14.12. REZUMAT	252
14.13. GLOSAR DE TERMENI.....	252

CAPITOLUL 15

METODELE DE ACHIZITII A DATELOR IN PSIHOLOGIA EXPERIMENTALĂ.....

254

15.1. METODELE CLASICE DE ACHIZITII DE DATE	254
15.2. CLASIFICAREA METODELOR CLASICE DE ACHIZIȚII	256
15.3. METODE DIGITALE ONLINE ȘI PSIHOMETRICE DE ACHIZIȚIE A DATELOR PRIVIND COMPORTAMENTUL	259

15.3.1. Introducere.....	259
15.3.2. Principalele metode	259
15.3.3. Clasificarea metodelor digitale	260
15.3.4. Concluzie	261
15.3.5. Descrierea sumară a metodelor.....	261
15.3.5.1. Monitorizarea comportamentului digital (Digital Behavior Tracking).....	261
15.3.5.2. Evaluarea momentului ecologic (Ecological Momentary Assessment – EMA).....	262
15.3.5.3. Măsurători biometrice prin dispozitive purtabile (Wearable Sensing).....	263
15.3.5.4. Minarea rețelelor sociale (Social Media Mining)	264
15.3.5.5. Fenotiparea digitală (Digital Phenotyping).....	265
15.3.5.6. Analiza privirii în medii online (Eye-Tracking)	266
15.3.5.7. Analiza interacțiunii conversaționale cu chatboți....	267
15.3.5.8. Psihometria textului scris și analiza lingvistică	268
15.3.5.9. Analiza tiparelor de tastare și interacțiune digitală (Keystroke Dynamics)	269
15.3.5.10. Senzori pasivi ai smartphone-ului (Passive Sensing)	270
15.3.5.11. Psihometrie bazată pe jocuri (Game-Based Psychometrics).....	271
15.3.5.12. Analiza video și facială.....	272
15.3.5.13. Analiza vocală paralingvistică.....	274
15.3.5.14. Realitate virtuală și augmentată în evaluare (VR/AR Psychometrics).....	275
15.3.5.15. Psihometrie multimodală	276
15.3.5.16. Profilarea digitală și amprenta browserului (Digital Identity & Fingerprinting).....	278
15.3.5.17. Analiza comportamentului în aplicațiile de dating și socializare.....	279
15.3.5.18. Analiza comportamentelor de consum digital (Digital Footprint Analysis).....	281
15.4. REZUMAT	282
15.5. GLOSAR DE TERMENI	283
BIBLIOGRAFIE.....	285

PREFAȚĂ

Trăim într-o eră în care cunoașterea se acumulează într-un ritm accelerat, iar complexitatea vieții sociale, educaționale și individuale impune o înțelegere profundă a mecanismelor care guvernează comportamentul uman. În acest context, psihologia experimentală devine un pilon esențial în demersul științific de a explora, explica și anticipa procesele mentale și comportamentale. Prin intermediul metodelor riguroase și al validării empirice, psihologia se afirmă ca o știință matură, capabilă să genereze cunoaștere cu relevanță teoretică și aplicativă.

Lucrarea de față propune o incursiune sistematică și integrativă în domeniul psihologiei experimentale, articulată în jurul unor obiective clare: familiarizarea cititorului cu fundamentele istorice și epistemologice ale cercetării psihologice, înțelegerea metodelor științifice de investigație și dobândirea competențelor necesare aplicării acestora în contexte reale. Structura volumului reflectă o logică pedagogică atent construită, pornind de la conceptele fundamentale și continuând cu aplicarea acestora în studiul proceselor cognitive și afective de bază.

Fiecare capitol este conceput pentru a stimula o învățare activă și reflexivă, punând la dispoziție nu doar conținut teoretic actualizat, ci și instrumente practice: obiective educaționale, exemple aplicative, rezumate, glosare de termeni și sugestii bibliografice relevante. Întregul demers este orientat spre dezvoltarea gândirii critice, a autonomiei intelectuale și a capacității de aplicare a metodei științifice în cercetarea psihologică.

Capitolul 1 oferă cadrul conceptual al psihologiei experimentale ca știință, prezentând reperele istorice, obiectivele, metodele fundamentale și rolul cercetării în dezvoltarea cunoașterii psihologice.

Capitolul 2 aprofundează metodele utilizate în cercetarea psihologică, de la observație și experiment, la interviu, anchetă, psihometrie și metode moderne de analiză psihofiziologică și digitală.

Capitolul 3 este dedicat metodei observației, detaliind formele acesteia, condițiile aplicabilității, importanța reflexivității și influența contextului asupra calității observației.

Capitolul 4 explorează în detaliu metoda experimentului, evidențiind etapele sale, tipurile de variabile implicate, metodele de control și relevanța indicatorilor fiziologici în analiza rezultatelor.

Capitolul 5 abordează dimensiunea etică a cercetării psihologice, accentuând responsabilitatea cercetătorului în raport cu participanții umani sau animali, precum și importanța consimțământului, protecției și integrității științifice.

Capitolul 6 oferă un ghid practic pentru redactarea raportului de cercetare, incluzând structurarea logică a textului științific, redactarea manuscrisului și pașii necesari publicării în reviste de specialitate.

Capitolul 7 introduce fundamentele psihofizicii și metodele de măsurare a senzațiilor, analizând în profunzime percepțiile senzoriale și legile care le guvernează, precum și adaptările și constantele senzoriale.

Capitolul 8 dezvoltă analiza procesului de percepție, cu accent pe diferențierea între percepția directă și indirectă, influențele comportamentale, precum și fenomenele de percepție subliminală.

Capitolul 9 este dedicat atenției, analizând tipurile, componentele cognitive, dinamica focalizării și distribuției atenționale, și rolul acesteia în procesele de selecție și procesare informațională.

Capitolul 10 aprofundează cercetarea experimentală asupra memoriei, descriind tipurile de memorie, variabilele implicate, procesele de uitare, interferență și metodele de investigare.

Capitolul 11 tratează procesul de învățare, din perspectiva teoriilor comportamentale și cognitive, abordând teme precum transferul, inhibiția, învățarea prin observație și relația cu motivația.

Capitolul 12 se concentrează pe gândire și rezolvarea de probleme, explorând procesele cognitive implicate, fidelitatea metodelor experimentale și rolul introspecției și al raportului verbal în cercetare.

Capitolul 13 aduce în prim-plan motivația, analizată prin prisma teoriilor clasice și moderne, cu accent pe dinamica nevoilor, reglarea motivațională și metodele de evaluare științifică.

Capitolul 14 examinează afectivitatea și emoțiile, oferind o viziune integrativă asupra teoriilor explicative, componentelor emoționale, strategiilor de reglare și relației cu sănătatea mintală.

Capitolul 15 încheie volumul cu o privire asupra metodelor clasice și digitale de achiziție a datelor în psihologia experimentală, prezentând instrumentele moderne de analiză comportamentală în context digital.

Deosebit de importantă este și tratarea problematicii etice, dimensiune indispensabilă oricărei cercetări responsabile. De la consimțământul informat și protejarea participanților, până la cercetarea cu animale și integritatea științifică, lucrarea oferă repere solide pentru o practică etică și responsabilă.

Volumul se adresează, în mod prioritar, studenților din domeniul psihologiei, științelor educației și științelor cognitive, dar și cadrelor

didactice, practicienilor și cercetătorilor interesați de aprofundarea unei perspective experimentale și bazate pe dovezi asupra psihicului uman. Este, totodată, un instrument util pentru oricine dorește să se inițieze în demersul științific autentic, în care precizia metodologică, rigoarea etică și gândirea critică sunt criteriile esențiale ale validității cunoașterii.

Prin coerența conceptuală, structura didactică și caracterul actualizat al conținutului, această lucrare își propune nu doar să transmită informații, ci să formeze o mentalitate științifică, să stimuleze curiozitatea intelectuală și să consolideze capacitatea de analiză și reflecție asupra fenomenelor psihologice.

Adresez sincere mulțumiri colegilor de catedră pentru sprijinul acordat, pentru ideile valoroase și pentru colaborarea colegială care au însoțit acest demers. Exprim, totodată, recunoștința mea profundă îndrumătorului meu de doctorat, al cărui profesionalism, spirit critic și susținere constantă au fost esențiale în elaborarea acestei lucrări. Mulțumirile mele se îndreaptă, de asemenea, către conducerea Facultății de Psihologie din cadrul Universității „Titu Maiorescu”, pentru sprijinul instituțional și încurajarea consecventă a excelenței academice.

Această carte este o invitație la explorare, la gândire științifică și la formarea unei practici psihologice bazate pe dovezi – premise esențiale pentru construirea unei științe a minții și a comportamentului solid ancorate în realitate.

Autorul

CAPITOLUL 1

PSIHOLOGIA EXPERIMENTALĂ. ȘTIINȚĂ ȘI METODĂ

1.2. DEFINIREA PSIHOLOGIEI EXPERIMENTALE

Psihologia experimentală este ramura psihologiei care investighează comportamentul uman cu metode experimentale. Ea analizează procesele mentale, comportamentale și emoționale, cu proceduri controlate și sistematice, identificând și cuantificând cauzele și efectele, într-un experiment științific.

Scopul psihologiei experimentale este să înțelegem mecanismele care determină comportamentul uman, contribuind astfel la dezvoltarea teoriilor și la formularea ipotezelor care sunt testate și validate prin intermediul experimentelor.

În concluzie, *psihologia experimentală* este ramura psihologiei care utilizează metode științifice și experimentele pentru a investiga și înțelege procesele mentale și comportamentul uman; obținem astfel cunoștințe empirice și formulăm teorii bazate pe date experimentale, privind psihicul uman.

1.1.1. Obiectivele psihologiei experimentale:

Psihologia experimentală studiază: percepția, memoria, învățarea, atenția, emoțiile, motivația, procesele cognitive superioare, comportamentul social, neuroștiințele și psihopatologia.

Percepția reprezintă procesul prin care organismele interpretează și înțeleg informațiile primite prin simțurile lor, contribuind la formarea unei reprezentări subiective și unice a mediului înconjurător. Relația bijectivă între mediul înconjurător și imaginea subiectivă din creier este determinate de mecanismele evoluției care au rafinat-o timp de milioane de ani. Ceea ce vedem, auzim, mirosim gustăm sau pipăim este imaginea construită în creierul nostru prin interacțiunea creierului cu mediul intern (experiența) și extern (realitatea obiectivă).

Memoria reprezintă capacitatea organismelor de a stoca, reține și recupera informații și experiențe anterioare, contribuind astfel la formarea și menținerea unei înțelegeri coerente a trecutului și a identității individuale.

Învățarea este procesul prin care organismele dobândesc cunoștințe, abilități și comportamente noi prin experiențe și interacțiuni cu mediul înconjurător.

Atenția reprezintă capacitatea de a direcționa și concentra resursele cognitive asupra unor stimuli sau activități specifice, excluzând sau reducând impactul altor stimuli, contribuind astfel la procesarea eficientă a informațiilor.

Emoțiile sunt răspunsuri subiective și adesea intense la stimuli interni sau externi, manifestate prin schimbări fiziologice, cognitive și comportamentale, care contribuie la experiența subiectivă a stărilor afective și la reglarea interacțiunilor individului cu mediul înconjurător.

Motivația reprezintă forța internă sau externă care direcționează comportamentul și acțiunile individului, furnizând energie și orientare către atingerea anumitor scopuri, necesități sau dorințe.

Procesele cognitive superioare reprezintă funcțiile mentale complexe și avansate, cum ar fi gândirea abstractă, rezolvarea de probleme, luarea de decizii și planificarea, care implică prelucrarea informațiilor la nivel mental și contribuie la adaptarea și interacțiunea eficientă a individului cu mediul său.

Comportamentul social reprezintă interacțiunile și manifestările individului în cadrul relațiilor și grupurilor sociale, reflectând adaptarea și influența reciprocă dintre membrii societății în diverse contexte și situații sociale.

Neuroștiințele reprezintă domeniul de cercetare științifică dedicat studiului sistemului nervos, inclusiv structura sa, funcțiile, dezvoltarea și modul în care acesta contribuie la procesele cognitive și comportamentale ale organismelor.

Psihopatologia este ramura psihologiei și medicinei care se ocupă de studiul și înțelegerea tulburărilor mintale și a comportamentelor disfuncționale, analizând cauzele, mecanismele și consecințele acestora asupra sănătății mentale și a funcționării individuale.

Obiectivele psihologiei experimentale constau în investigarea și înțelegerea proceselor mentale și comportamentale umane prin intermediul metodelor experimentale, cu scopul identificării cauzelor și efectelor, într-un cadru controlat și sistematic. Această ramură a psihologiei dezvoltă teorii explicative și ipoteze, *testate* și *validate* prin intermediul experimentelor, contribuind astfel la cunoașterea și înțelegerea mecanismelor interne care guvernează comportamentul uman. În esență, obiectivele psihologiei experimentale vizează înțelegerea complexității proceselor psihologice prin abordare științifică și metode experimentale.

1.1.2. Istoria și evoluția psihologiei experimentale

În antichitate, interesul pentru natura minții și a comportamentului uman era integrat în filozofie:

- În Grecia antică, în perioada sofistă, gânditorii au abordat probleme legate de rațiune și retorică. Gorgias a explorat puterea și impactul cuvântului asupra convingerilor. Platon (427–347 î.Hr.) a dezvoltat teorii complexe despre suflet, memorie și cunoaștere. Dialogurile sale conțin afirmații despre natura umană și despre cum este dobândită cunoașterea. Aristotel (384–322 î.Hr.) a abordat percepția, memoria, emoțiile și asocierea ideilor. A pus bazele abordării empirice și a evidențiat observația și experimentarea.

- Cultura egipteană antică a fost interesată de aspecte ale psihologiei, visele și semnificația lor; aceste concepții erau integrate în contextul mitologic și religios al vremii.

- Textele indiene antice (Upanișadele și Vedele) conțin idei despre minte, conștiință și stările de conștiință. Yoga și meditația au fost practicate ca metode de cunoaștere interioară și control asupra minții.

- În tradiția chineză, filozofii Confucius și Laozi au analizat comportamentul uman, etică și armonia interioară.

În evul mediu, René Descartes (1596–1650) a contribuit la înțelegerea relației dintre corp și minte. Deși a fost mai mult un filozof, ideile sale despre reflexe și dualismul minte-corp au influențat studiile ulterioare asupra naturii umane.

John Locke (1632–1704) a contribuit la teoria cunoașterii și la ideile privind formarea ideilor prin experiență. Lucrarea sa "Essay Concerning Human Understanding" a avut o influență considerabilă asupra gândirii empiriste.

Thomas Hobbes (1588–1679) a studiat natura umană și a influențat discuțiile privind comportamentul social și guvernarea.

David Hume (1711–1776) a abordat subiecte precum asociația de idei, cauzele și efectele, având un impact semnificativ asupra gândirii psihologice.

Immanuel Kant (1724–1804) are contribuții semnificative la filozofia minții și a cunoașterii. Deși nu a fost explicit un psiholog, ideile sale au influențat modul în care oamenii au înțeles procesele cognitive.

Înainte de secolul al XIX-lea, preocupările legate de minte și comportament erau integrate în filozofie, medicină și alte discipline, fără a constitui o disciplină distinctă numită "psihologie".

1.1.3. Precursorii psihologiei experimentale

Înainte de întemeierea oficială a psihologiei experimentale, de către *Wilhelm Wundt* în 1879, au existat cercetători care au pus bazele cercetării științifice în domeniul psihologic influențând dezvoltarea psihologiei experimentale prin ideile și metodele lor. *Hermann von Helmholtz* (1821–1894) a avut contribuții semnificative în domeniul percepției și al măsurătorilor fiziologice. Lucrările sale privind nervii senzoriali și teoria tranzitorie au influențat cercetarea ulterioară în psihologie.

1. *Gustav Theodor Fechner* (1801–1887) psiholog și filozof german a dezvoltat psihofizica, domeniu care explorează relația dintre stimulii fizici și senzații. A contribuit la dezvoltarea metodelor de măsurare a senzațiilor și percepțiilor. Este cunoscut ca fondator al psihofizicii, domeniu care explorează relația dintre stimulii fizici și senzațiile sau percepțiile psihologice. A dezvoltat Legea lui Fechner, care descrie relația logaritmică între intensitatea unui stimul și senzația percepută. Opera sa principală este "Elemente de psihofizică" (Elemente der Psychophysik), publicată în 1860.

2. *John Stuart Mill* (1806–1873) a studiat procesele mintale și a argumentat necesitatea unui studiu științific al comportamentului uman. Lucrarea sa "A System of Logic" a avut un impact semnificativ asupra gândirii în psihologie.

3. *Gustav Fechner* (1855–1937), (fiul lui Gustav Theodor Fechner) a fost un anatomist și histolog german. A avut contribuții semnificative în domeniul anatomiei și histologiei. A scris lucrări despre structura sistemului nervos și a publicat studii în domeniul embriologiei și al histologiei. Este adesea menționat pentru cercetările sale asupra sistemului nervos periferic.

4. *Hermann Ebbinghaus* (1850–1909) are cercetări în domeniul memoriei și învățării. A dezvoltat metode experimentale de studiu a proceselor cognitive și metodele de auto - experimentare în memorie.

1.1.4. Momentele importante în evoluția psihologiei experimentale

Istoria și evoluția psihologiei experimentale au fost influențate de contribuțiile semnificative ale gânditorilor și cercetătorilor. Momentele importante în evoluția psihologiei experimentale sunt:

1. *Fondarea psihologiei experimentale (1879)*: Wilhelm Wundt a înființat primul laborator de psihologie experimentală la Universitatea din Leipzig, Germania, în 1879. Acest eveniment este adesea considerat începutul oficial al psihologiei experimentale ca disciplină științifică distinctă.

2. *Structuralismul și funcționalismul (sfârșitul secolului al XIX-lea)*: Structuralismul, promovat de *Edward Titchener*, se concentra pe analiza

componentelor mentale, în timp ce funcționalismul, susținut de William James, explora funcțiile adaptative ale comportamentului.

3. *Psihologia comportamentală (începutul secolului al XX-lea)*: Mișcarea comportamentală (behaviorismul), condusă de *John B. Watson* și *B.F. Skinner*, a pus accentul pe studiul comportamentului observabil și pe principiile învățării.

4. *Psihologia gestalt (începutul secolului al XX-lea)* reprezentată de *Max Wertheimer*, *Kurt Koffka* și *Wolfgang Köhler*, a subliniat modul în care percepția și înțelegerea sunt influențate de structurile globale și configurațiile, nu doar de părțile individuale.

5. *Psihanaliza (începutul secolului al XX-lea)* reprezentată de *Sigmund Freud* care a fondat psihanaliza, concentrându-se pe studiul proceselor mentale inconștiente și al influențelor acestora asupra comportamentului.

6. *Psihologia umanistă (anii 1950-1960)* întemeiată de *Abraham Maslow* și *Carl Rogers* psihologie care se concentrează pe aspectele pozitive ale experienței umane și pe dezvoltarea personală.

7. *Revoluția cognitivă (anii 1950-1960)*: Schimbările în tehnologie și interesul pentru procesele mentale interne au condus la apariția psihologiei cognitive. Cercetători precum *Ulric Neisser* au evidențiat importanța studiului gândirii, percepției și memoriei.

8. *Neuroștiințele (anii 1990-prezent)*: Dezvoltarea tehnologiilor avansate de imagistică cerebrală și de monitorizare neurofiziologică a deschis noi orizonturi în înțelegerea legăturilor dintre creier și comportament. După anii 2007, neuroștiințele au avut o evoluție exponențială iar studiile în domeniu se extind odată cu digitalizarea, Știința Datelor și Inteligența Artificială ca învățare statistică.

9. *Data Science* a debutat ca o analiză superioară a datelor dar după apariția Big Data și a metodelor specifice de procesare (ML, DL, etc) ea se autonomizează din ce în ce mai mult devenind o știință de sine stătătoare iar psihologia un domeniu de aplicare a algoritmilor specifici. Digitalizarea a determinat creșterea interesului pentru studiul sistemelor biologice în detrimentul sistemelor fizice precum și trecerea de la analiza cauzală la analiza statistică prin utilizarea asocierii, corelației, regresiei, clasificării, clusterizării, analizei factoriale și de variație.

1.1.5. Pionierii psihologiei experimentale

Psihologia experimentală a fost fundamentată și dezvoltată de un grup de pionieri care au adus contribuții semnificative la formarea și consolidarea acestei discipline: